مقاله پژوهشی
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۱۸، اسفند ۱۳۹۸، ۱۳۰۸-۱۳۰۱

موانع اجرای پایان‌نامه پزشکی عمومی از دیدگاه اعضاء هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در سال ۱۳۹۶: یک گزارش کوتاه

فرزانه منتظری فر[۱]، راضیه حسینی[۲]، شیما محمدی[۳]، منصور کرجی بانی[۴]، علیرضا داشی‌پور[۵]

دریافت مقاله: ۹۸/۷/۸ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۹۸/۱۰/۲۱ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۹۸/۱۲/۲۱ پذیرش مقاله: ۹۸/۱۲/۲۴

چکیده

زمینه و هدف: مطالعه حاضر با هدف تعیین موانع اجرای پایان‌نامه پزشکی عمومی در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان از دیدگاه اعضاء هیئت علمی در سال ۱۳۹۶ انجام شد.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی، یک پرسش‌نامه خود ایفاء به روش سرشماری بین ۱۰۰ نفر از اعضاء هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان توزیع و ۸۰ پرسش‌نامه تکمیل شد. داده‌ها با استفاده از آزمون مجذور کای تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: ۴۹ نفر (۶۲/۷ درصد) از اساتید آموزش ناکافی دانش‌جویان در مرور متون و مقالات، ۳۲ نفر (۴۱/۸ درصد) عدم اطلاعات کافی از اولویت‌های تحقیقاتی کشور و ۲۹ نفر (۳۲/۸ درصد) عدم راهنمایی دانش‌جو در نگارش پایان‌نامه (P=۰/۰۱۸) و ۳۹ نفر (۴۶/۳ درصد) تجزیه و تحلیل آماری نتایج و عدم درک آن‌ها توسط دانش‌جو را از مشکلات اصلی مطرح کردند.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌ها، مهم‌ترین مانع از دیدگاه اعضاء هیأت علمی، آموزش ناکافی دانش‌جویان در مرور متون و مقالات بود که برگزاری کارگاه‌های روش تحقیق می‌تواند مؤثر باشد.

واژه‌های کلیدی: موانع، پایان‌نامه، پزشکی عمومی، دیدگاه، اعضاء هیئت علمی، زاهدان

۱- (نویسنده مسئول) دانشیار گروه تغذیه، مرکز تحقیقات سلامت بارداری، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران
تلفن: ۳۳۲۹۵۷۴۰- ۰۵۴، دور نگار: ۳۳۲۹۵۷۲۸-۰۵۴، پست الکترونیکی: fmontazerifar@gmail.com
۲- کارشناسی ارشد گروه تغذیه، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران
۳- پزشکی عمومی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران
۴- دانشیار گروه تغذیه، مرکز تحقیقات ارتقاء سلامت، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران
۵- استادیار گروه صنایع غذایی، مرکز تحقیقات سلولی و مولکولی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.12.7.5]

مقدمه

پایان‌نامه به عنوان بخشی از واحدهای درسی اجباری دانش‌جویان پزشکی، مهم‌ترین تمرین علمی دانش‌جویان در یادگیری، طراحی و انجام یک ساختار پژوهشی محسوب می‌گردد [۲-۱]. شرایط گذراندن پایان‌نامه در کشورهای مختلف به عنوان یک فعالیت آموزشی برای دانش‌جویان پزشکی متفاوت است [۳]. از آن‌جایی که یکی از اهداف گذراندن درس پایان‌نامه، رفع مشکلات پژوهشی است، بایستی برای ارتقاء کیفیت و رشد علمی دانش‌جو، مراحل اجرایی و روند اجرای پایان‌نامه مورد ارزیابی قرار گیرد [۲].

تحقیقات نشان داده‌اند برای ایجاد یک سیستم تحقیقاتی کارآمد، ایجاد انگیزه در دانش جویان و اعضاء هیأت علمی برای تحقیق، تعیین نقاط قوت و ضعف کارهای تحقیقاتی قبلی و در نتیجه شناسایی و رفع موانع تحقیق، از ضروریات ارتقاء و بهبود برنامه ریزی‌های آموزشی و پژوهشی در هر دانشگاه محسوب می‌شود [۴ ،۲].

تاکنون تحقیقات متعددی در خصوص پایان‌نامه پزشکی عمومی انجام شده است و اکثر آن‌ها به ارزشیابی شیوه نگـارش پایان‌نامه‌ها پرداختـه‌اند [۶-۴].با این وجود مطالعات محدودی در خصوص شناسایی مشکلات و موانع موجود در اجرای پایان‌نامه‌های دانش جویان پزشکی در دانشگاه‌های مختلف علوم پزشکی دنیا صورت گرفته است و هر یک از این مطالعات با توجه به ابزار و هدف خاص خود به نتایج متفاوتی دست یافته‌اند [۷-۸، ۲]. در یک مطالعه، تأمین بودجه طرح، نحوه تصویب پروپوزال و آموزش دانش‌جویان در بررسی متون علمی و هم‌چنین نحوه نگارش پروپوزال تحقیقاتی از مشکلات روند اجرای پایان‌نامه‌های پزشکی گزارش شده است [۲]. با توجه به عدم وجود اطلاعات معتبر و کافی در خصوص میزان موانع پایان‌نامه‌های دانش جویی، پژوهش حاضر با هدف تعیین موانع اجرای پایان‌نامه پزشکی عمومی از دیدگاه اعضاء هیئت علمی در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در سال ۱۳۹۶ انجام شد.

مواد و روش‌ها

در این مطالعـه توصیفی، از ۱۶۰ عضو هیأت علمی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، ۱۰۰ نفر که استاد راهنمای پایان‌نامه کارورزی دانش‌جویان پزشکی بودند به روش سرشماری وارد مطالعه شده و نهایتاً ۸۰ نفر پرسش‌نامه‌ها را تکمیل نمودند.

معیار ورود به مطالعه شامل استاد راهنمای حداقل یکی از پایان‌نامه‌های دانش‌جویان پزشکی در دو سال گذشته بود. ابزار گردآوری اطلاعات، یک پرسش‌نامه خود ایفاء بود که روایی محتوی آن در یک مطالعه مقدماتی [۲] تأیید و پایایی آن نیز بر روی اساتید راهنمای پایان‌نامه

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.12.7.5]

کارورزی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (α=۰/۷) ارزیابی شد.

این پرسش‌نامه شامل مشخصات دموگرافیک (سن، جنسیت، سابقه تدریس، مرتبه علمی و گروه آموزشی) و نظر اساتید راهنما در مورد مشکلات مربوط به روند و اجرای پایان‌نامه و فرآیند فراگیری روش تحقیق بود. گزینه‌های پرسش نامه به‌صورت بسته و در مقیاس ۳ درجه ای لیکرت به صورت مخالفم، موافقم و نظری ندارم و یا به‌صورت کم، زیاد، و تا حدودی، ارائه گردید.

برای اجرای مطالعه، پرسش‌نامه‌ها توسط محقق در محل کار اعضاء هیئت علمی (دانشکده یا مطب) در اختیار آنان قرار گرفت. پس از توضیح درخصوص هدف پژوهش و جلب رضایت آنان و اطمینان جهت محرمانه بودن اطلاعات فردی، افراد به‌صورت داوطلبانه نسبت به تکمیل پرسش‌نامه به‌صورت خودگزارشی اقدام نمودند.

علاوه بر این، طرح فوق در کمیته اخلاق معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه مطرح و با کد اخلاق: IR.ZAUMS.REC.1395.73 مورد تأیید قرار گرفت. هم‌چنین از کلیه افراد شرکت کننده در طرح رضایت‌نامه شفاهی اخذ گردید.

داده‌ها با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱ و با آمار توصیفی به‌صورت توزیع فراوانی و آمار استنباطی با استفاده از آزمون مجذور کای تجزیه و تحلیل شد. در آزمون‌ها سطح معنی‌داری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

در این مطالعه، از ۱۰۰ پرسش‌نامه توزیع شده بین اساتید راهنما، ۸۰ پرسش‌نامه تکمیل و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت و میزان پاسخ‌گویی ۸۰٪ به‌دست آمد. از ۸۰ نفر اساتید راهنمای مورد مطالعه، ۲۱ نفر (۲۶/۹ درصد) زن و ۵۹ نفر (۷۳/۱ درصد) مرد بودند. میانگین و انحراف معیار سنی آن‌ها ۶/۹۲±۴۵/۶۱ سال و از نظر درجه دانشگاهی، ۵۱ نفر (۶۳/۷ درصد) استادیار، ۱۷ نفر (۲۱/۲ درصد) دانشیار و ۱۲ نفر(۱۵ درصد) استاد بودند. میانگین سابقه تدریس، در ۳۳ نفر (۴۱/۲ درصد) از اساتید راهنما کم تر از ۱۰ سال، در ۲۹ نفر (۳۶/۲ درصد) ۱۰-۲۰ سال و در ۱۸ نفر (۲۲/۵ درصد) بیش تر از ۲۰ سال بود.

نتایج مطالعه نشان داد که درخصوص نظرات اساتید راهنما در مورد موانع و مشکلات مراحل مختلف روند اجرای پایان‌نامه نشان داد که ۴۹ نفر (۶۲/۷ درصد) از اساتید راهنما، آموزش ناکافی دانش‌جویان در مرور متون و مقالات (P<۰/۰۰۱)، ۳۲ نفر (۴۱/۸ درصد) عدم اطلاعات کافی در اولویت‌های تحقیقاتی کشور (P<۰/۰۰۱)، ۲۹ نفر (۳۲/۴٪) عدم راهنمایی دانش‌جو در نگارش پایان‌نامه (P=۰/۰۱۸) و ۳۹ نفر (۴۶/۳ درصد) عدم راهنمایی

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.12.7.5]

دانش‌جویان در تجزیه و تحلیل آماری نتایج و عدم درک آن‌ها توسط دانش‌جو (P=۰/۰۰۵) را از جمله مشکلات اصلی اجرای پایان‌نامه پزشکی مطرح کردند (جدول ۱) .

جدول ۱- نظرات اساتید راهنما در مورد مشکلات مربوط به روند اجرای پایان‌نامه پزشکی عمومی در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در سال ۱۳۹۶ (n = ۸۰)

مشکلات	کم (درصد) تعداد	تا حدودی (درصد) تعداد	زیاد (درصد) تعداد	مقدار P
۱- مشکل بودن یافتن موضوعات مناسب در دوره پزشکی عمومی	۳۸ (۴۶/۳)	۲۶ (۳۱/۳)	۱۶ (۲۲/۴)	۰/۰۵۴
۲- تکراری بودن موضوع پایان‌نامه‌ها	۴۵ (۵۲/۲)	۱۵ (۱۷/۹)	۲۰ (۲۹/۸)	۰/۰۰۲
۳- عدم اطلاعات کافی در اولویت‌های تحقیقاتی کشور	۳۹ (۴۶/۳)	۹ (۱۱/۹)	۳۲ (۴۱/۸)	<۰/۰۰۱
۴- آموزش ناکافی دانش‌جویان در مرور متون و مقالات	۹ (۱۳/۴)	۲۲ (۲۳/۹)	۴۹ (۶۲/۷)	<۰/۰۰۱
۵- عدم طراحی و روش اجرای مناسب برای پژوهش	۳۵ (۴۰/۳)	۲۶ (۳۱/۴)	۱۹ (۲۲/۴)	۰/۱۵۷
۶- عدم راهنمایی دانش‌جو برای نگارش پایان‌نامه	۱۳ (۱۹/۴)	۳۸ (۴۷/۷)	۲۹ (۳۲/۸)	۰/۰۱۸
۷- عدم تأمین بودجه مناسب برای اجرای پایان نامه	۲۰(۲۳/۹)	۲۹ (۳۷/۳)	۳۱ (۳۸/۸)	۰/۲۵۷
۸- مشکل در هماهنگی با مراکز درمانی و محل گردآوری اطلاعات برای تحقیق	۱۷ (۲۵/۴)	۳۰ (۳۵/۸)	۳۳ (۳۸/۸)	۰/۳۶۸
۹- اختصاص نیافتن زمان کافی برای راهنمایی دانش‌جویان تحت نظارت اساتید راهنما	۲۰ (۲۳/۹)	۲۸ (۳۲/۸)	۳۲ (۴۳/۳)	۰/۱۵۰
۱۰- عدم راهنمایی دانشجویان در تجزیه و تحلیل آماری نتایج و عدم درک آن‌ها توسط دانش‌جو	۱۲ (۱۴/۹)	۳۰ (۳۸/۸)	۳۹ (۴۶/۳)	۰/۰۰۵
۱۱- دسترسی کم و محدود به اساتید آمار برای مشاوره از مشکلات پایان‌نامه	۳۵ (۴۰/۸)	۲۴ (۲۸/۴)	۲۱ (۲۶/۹)	۰/۱۳۷
۱۲- عدم آموزش دانش جو درباره چگونگی تنظیم گزارش نهایی پایان‌نامه و دانش پایین آن‌ها در زمینه تهیه گزارش نهایی	۱۷ (۲۰/۹)	۳۴ (۴۴/۸)	۲۹ (۳۴/۳)	۰/۰۵۶

آزمون مجذور کای، P<۰/۰۵ به عنوان سطح معنی‌دار

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.12.7.5]

بحث

بررسی نظرات۸۰ نفر از اعضاء هیأت علمی که استاد راهنمای پایان‌نامه کارورزی بودند نشان داد که ۶۲/۷ درصد اساتید راهنما، آموزش ناکافی دانش‌جویان در مرور متون و مقالات و ۴۱/۷۹ درصد عدم اطلاعات کافی در اولویت‌های تحقیقاتی کشور را از مشکلات اصلی می‌دانستند. Changiz و همکارانش گزارش کردند که مهم‌ترین مشکلات روند اجرای پایان‌نامه از نظر اساتید راهنما، عدم آموزش کافی دانش‌جویان در بررسی متون علمی و مقاله نویسی، عدم آگاهی از اولویت‌های تحقیقاتی کشور و هم‌چنین تأمین بودجه مناسب طرح و تصویب پروپوزال پایان‌نامه در گروه آموزشی و شورای پژوهشی دانشکده می‌باشند [۲].

در این مطالعه، ۳۸/۸ درصد اساتید عدم تأمین بودجه مناسب را جزء مشکلات اصلی برای اجرای پایان‌نامه مطرح کردند. در این راستا Amgad و همکاران نیز در یک مطالعه متاآنالیز به این نتیجه رسیدند که اگرچه جمعیت زیادی از دانش جویان پزشکی در ایران به تحقیق علاقه-مند می‌باشند ولی به دلیل مشکلات عملی از جمله فقدان فرصت‌ها و بودجه کافی، از انجام پژوهش صرف‌نظر می-کنند [۵]. در تحقیقات دیگری نیز گزارش شده است که دانش‌جویان پزشکی به دلیل موانع و مشکلات موجود از جمله عدم دسترسی به منابع اطلاعاتی، ناتوانی در نوشتن پروپوزال طرح‌های تحقیقاتی، مقررات محدود اداری، عدم تخصص در زبان انگلیسی و ناکافی بودن بودجه تحقیقاتی تمایلی به انجام کار تحقیقاتی نداشتند [۶-۴].

با توجه به موارد ذکر شده، پیشنهاد می‌شود در صورت امکان گرنت‌های تشویقی برای پایان‌نامه‌هایی که در راستای اولویت‌های تحقیقاتی کشور است در نظر گرفته شود تا باعث افزایش انگیزه و ارتقاء کیفیت و کاربردی کردن هر چه بیش‌تر پایان‌نامه‌ها گردد.

با توجه به اینکه پژوهش فوق صرفاً بر روی اعضاء هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان که استاد راهنمای دانش‌جویان پزشکی بودند، انجام شد. از محدویت‌های این تحقیق به شمار می‌رود و پیشنهاد می‌شود که در تحقیقات آینده دانش‌جویان نیز وارد مطالعه شوند.

نتیجه‌گیری

باتوجه به یافته‌های به‌دست آمده از مطالعه حاضر، مهم‌ترین مانع از دیدگاه اساتید راهنما در این مطالعه، آموزش ناکافی دانش جویان در مرور متون و مقالات بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود به منظور ارتقاء کیفیت و تطابق پایان‌نامه‌ها با اصول پژوهش، برگزاری کارگاه‌های روش تحقیق به طور مستمر ادامه یابد.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از قسمتی از پایان‌نامه تحقیقاتی مصوب معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی زاهدان به شماره ۹۶-۴-۱۴۶۶۲۷ می‌باشد و با هزینه شخصی نویسندگان انجام

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.12.7.5]

شده است. نویسندگان از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی زاهدان و کلیه اساتیدی که در اجرای این مطالعه همکاری نمودند، صمیمانه سپاس‌گزاری و قدردانی می‌نمایند.

References

[1] Epstein N, Huber J, Gartmeier M, Berberat PO, Reimer M, Fischer MR. Investigation on the acquisition of scientific competences during medical studies and the medical doctoral thesis. GMS. *J Med Educ* 2018; 35(2): 1-9.

[2] Changiz T, Adibi P, Hosseini M, Tochocichi M. Viewpoints of supervisors about the problems in the process of dissertations for general medicine program Isfahan University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ* 2003; 3(1): 23-32. [Farsi]

[3] Williams W. A survey of doctorates by thesis among general practitioners in the British Isles from 1973 to 1988. *Brit J Gen Pract* 1990; 40(341): 491-4.

[4] Mokhtari R, Adib-Hajbaghery M, Yazdani-Darki M. Barriers to student research from the perspectives of nursing, health, and medical sciences students: A cross-sectional study. *Nurs Midwife Studies* 2019; 8(2): 97-103.

[5] Amgad M, Tsui MMK, Liptrott SJ, Shash E. Medical student research: an integrated mixed-methods systematic review and meta-analysis. *PLoS One* 2015; 10(6): e0127470.

[6] Kharraz R, Hamadah R, AlFawaz D, Attasi J, Obeidat AS, Alkattan W, et al. Perceived barriers towards participation in undergraduate research activities among medical students at Alfaisal University-College of Medicine: A Saudi Arabian perspective. *Med Teach* 2016; 38: 12–8.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.12.7.5]

[7] Ibrahim Abushouk A, Nazmy Hatata A, Mahmoud Omran I, Mahmoud Youniss M, Fayez Elmansy K, Gad Meawad A. Attitudes and perceived barriers among medical students towards clinical research: A cross-sectional study in an Egyptian medical school. *J Biomed Educ* 2016; 2016. Article ID 5490575: 7 pages.

[8] Turk T, Al Saadi T, Alkhatib M, Hanafi I, Alahdab F, Firwana B, et al. Attitudes, barriers, and practices toward research and publication among medical students at the University of Damascus, Syria. *Avicenna J Med* 2018; 8(1): 24.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.12.7.5]

Barriers to General Medicine Dissertation Implementation from the Faculty Members Viewpoints in Zahedan University of Medical Sciences in 2017: A Short Report

F. Montazerifar[1], R. Hosseini[2], Sh. Mohammadi[3], M. Karajibani[4], A. R. Dashipour[5]

Received: 03/09/2019 Sent for Revision: 11/01/2020 Received Revised Manuscript: 11/03/2020 Accepted: 14/03/2020

Background and Objectives: The present study aimed to evaluate the barriers to general medicine dissertation implementation in Zahedan University of Medical Sciences from the perspective of faculty members in 2017.

Materials and Methods: In this descriptive study, a self-administered questionnaire was distributed among 100 faculty members of Zahedan University of Medical Sciences using census method and 80 questionnaires were completed. Data were analyzed using Chi-square test.

Results: 49 (62.7%) of supervisors presented inadequate education of students in literature review, 32 (41.8%) lack of sufficient information about research priorities of the country, 29 (32.8%) lack of student guidance in theses writing (p=0.018) and 39 (46.3%) the statistical analysis of the results and their misunderstanding by the student as the main problems.

Conclusion: The results showed that the most important obstacle for faculty members was inadequate education of the students in the review of literature and articles. In this regard, holding research methodology workshops can be effective.

Key words: Barriers, Dissertation, General medicine, Viewpoints, Faculty members, Zahedan

Funding: This study did not have any funds.

Conflict of interest: None declared.

Ethical approval: The Ethics Committee of Zahedan University of Medical Sciences approved the study (IR.ZAUMS.REC.1395.73).

How to cite this article: Montazerifar F, Hosseini R, Mohammadi Sh, Karajibani M, Dashipour A R. Barriers to General Medicine Dissertation Implementation From the Faculty Members Viewpoints in Zahedan University of Medical Sciences in 2017: A Short Report. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2020; 18 (12): 1301-08. [Farsi]

1- Associate Prof. , Dept. of Nutrition, Pregnancy Health Research Center, School of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran, ORCID: 0000-0001-5065-5724.
(Corresponding Author) Tel: (054) 33295740, Fax: (054) 33295728, E-mail: fmontazerifar@gmail.com
2- MSc, Dept. of Nutrition , Student Research Committee, School of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran
3-General Practitioner, School of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences ,Zahedan, Iran
4- Associate Prof., Dept. of Nutrition, Health Promotion Research Center, School of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran, ORCID: 0000-0002-9032-9330
5- Assistant Prof., Dept. of Food Industries, Cellular and Molecular Research Center, School of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences, Zahedan, Iran, ORCID: 0000-0002-2633-1989

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.12.7.5]